

Yliopistot ja politiikka

Muuttuvat asetelmat – pysyvät merkitykset

Joensuun korkeakoulun politisoituminen 1970-luvun
sanomalehtikirjoittelussa ja muistelupuheessa

Alina Kuusisto, alina.kuusisto@uef.fi

Yliopistot ja politiikka – Joensuun korkeakoulu ja 1970-luvun murrosvuodet

Esityksen sisältö

1. Joensuun korkeakoulu 1970-luvulla
2. Politisoitumiskeskustelun askelmerkkejä Joensuussa
3. Yliopistolaiset politiikassa
4. Miksi juuri 1970-luvun yliopistoa pidetään politisoituneena?
5. Yhteenveto: Joensuun korkeakoulun politisoitumiskeskustelun jännitteet

Joensuun tori vappuna 1976

1970-luvun Joensuun korkeakoulu pähkinäkuoressa

- Toiminta käynnistyy syksyllä 1969
- Itä-Suomen seminaarin toiminta jatkui korkeakoulun rinnalla syksyyn 1970, jolloin sen tilat ja virat siirtyivät korkeakoululle
- Opetus oli alussa lähinnä kansakoulunopettajien täydennyskoulutusta
- Opiskelijoita ensimmäisenä vuonna 145
- Syksyllä 1970 käynnistyvät uudenmuotoinen peruskoulun luokanopettajakoulutus sekä historian, suomen kielen, biologian, maantieteen ja fysiikan arvosanaopetus
- Vt. Rehtorina aloitti professori Veli Nurmi

- Kasvatustiede ja opettajankoulutus painopisteinä
- Karjalan tutkimuslaitos perustettiin syksyllä 1971
- Yleisen historian professori Heikki Kirkinen korkeakoulun vakinaiseksi rehtoriksi syksyllä 1971
- Annika Takala käytännöllisen kasvatustieteen professoriksi syksyllä 1971
- Opettajankoulutus uudistus 1973: Joensuun ja Savonlinnan opettajankoulutuslaitokset
- Osastojako vakiintuu
- Opiskelijamäärä kasvaa nopeasti
 - 1972-1973: 654
 - 1974-1975: 1711
 - 1977-1978: 2287
- Henkilökunnan lukumäärä 1977-1978: 276

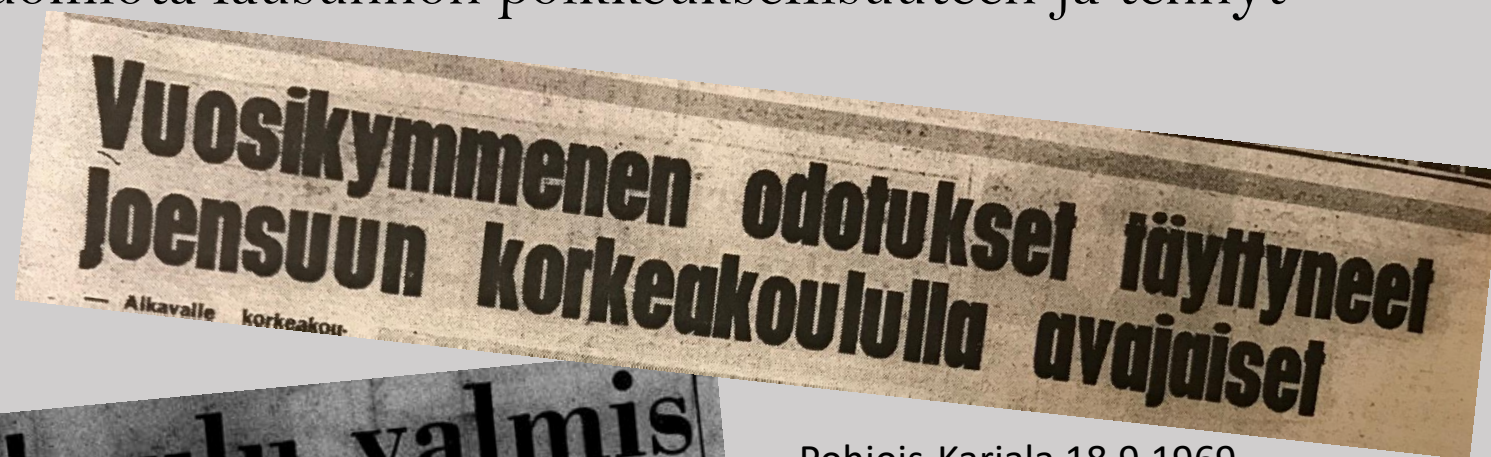

Joensuun ylioppilaslehti 7/1977

Nostoja politisoitumiskeskustelusta

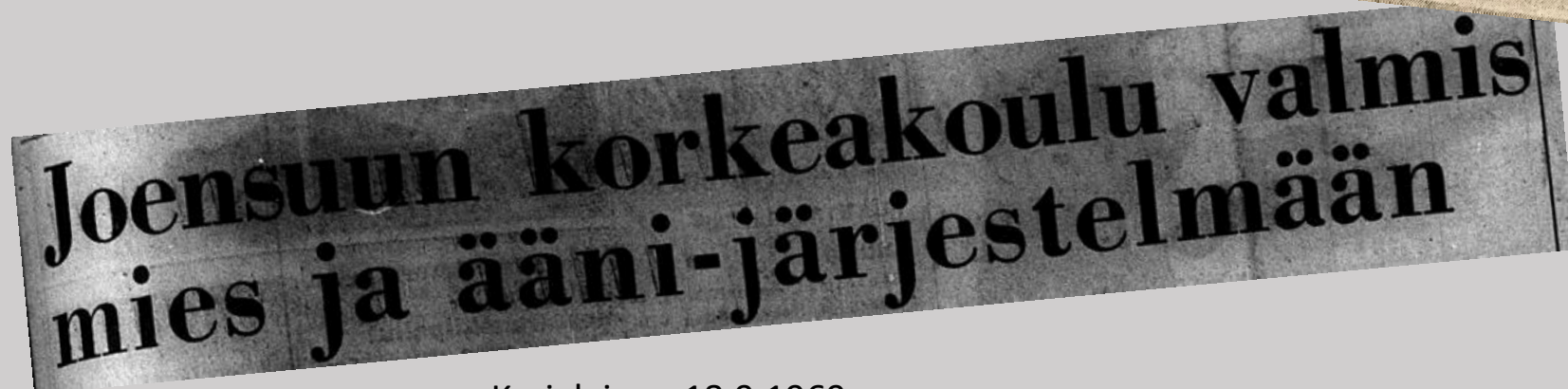
KORKEAKOULUN AVAJAISET 1969

- Vt. Rehtori Veli Nurmi ilmaisi puheessaan olevansa valmis kokeilemaan mies ja ääni -periaatetta korkeakoulun hallinnossa
- Lehdistö ei kiinnittänyt huomiota lausunnon poikkeuksellisuuteen ja tehnyt siitä poliittista kysymystä

**Vuosikymmenen odotukset täyttyneet
Joensuun korkeakoululla avajaiset**
— Alkavalle korkeakou-

Pohjois-Karjala 18.9.1969

**Joensuun korkeakoulu valmis
mies ja ääni-järjestelmään**

Karjalainen 18.9.1969

Seminaarikritiikki

Korkeakoulu kuin laajennettu seminaari — väriltäänkin

Oikeastaan on turha sanoa Joensuun Korkeakoulun aloittaneen toimintansa, huomattavasti oikeutetumpaa on puhua toimintaansa jatkavasta Itä-Suomen Seminaarista, joka on hivenen laajentanut skaalaansa. Niin paljon selvästi on havaittavissa seminaarihengen leijuminen Korkeakoulun käytävillä — erikoisen selvästi sen havaitsee juhlasalin oven vieressä, jossa roikkuvat yliopillikön päiväkäskyt vuosilta 41 ja 44. On muistettava, että seminaarit ylipäänsä ovat olleet oikeiston tärkeimpiä tukipesäkeitä mitä tulee tulevien polvien kasvatukseen. Asian nykyistä tilaa ei pidä ihmetellä: suurin osa opiskelijoista on en-

tisiä seminaarilaisia — siis valmiiksi aivopestyjä — jotka ovat hankkimassa lisäpätevyyttä peruskoulua varten.

Entinen seminaari näkyy selvästi Korkeakoulun opettajaluettelosta: edeltäjältä perittyjä voimia suurimmaksi osaksi. Muutamat professorit eivät paljoakaan asiaa auta. Samaa voi sanoa oppilaskunnasta, joka on pelkkä seminarin vastaavan elimen suoranainen jatke — opettajajohtoinen sitä paitsi — eikä siis sinänsä ollenkaan ilahduttava ilmiö.

Ei ole pienintäkään syytä epäillä, ettei Joensuun Korkeakoulun opiskelija-aines olisi huomattavasti konservatiivisempaa kuin maan muissa sa-

mantasoisissa oppilaitoksissa. Selvänä esimerkkinä tästä on mm. se, ettei Joensuussa toisin kuin muualla ole ollenkaan poliittisia ylioppilasjärjestöjä.

Varma merkki oikeiston harjoittamasta — onnistuneesti harjoittamasta — työstä: pidetään yhteiskunnallinen kiinnostus mahdollisimman lähellä nollarajaa, varotaan käsittelemästä aiheita, jotka aiheuttaisivat oikeutettua arvostelua ja siten kiinnostumista, mikä useimmiten vie vasemmistolaisuutiseen. Tietysti on otettava huomioon, että varsinainen korkeakoulu on vasta aloittanut toimintansa, eikä missään ole päästy oikeastaan edes alkuun asti, mutta merkit viit-

taavat siihen, että seminaarihenki tulee jatkuvasti tuoksumaan varsin selvästi.

Ennakoivana tulevasta suuntautumisesta on päätös ryhtyä julkaisemaan omaa palstaa Karjalaisessa. En ole tietoinen, miten päätös on syntynyt, onko aloitteen tehnyt lehti vai ylioppilaskunta, mutta sillä ei ole asiallista merkitystä. Pääasia on se, että tähän on jouduttu. Muualta tänne tulleet eivät ehkä tiedä, mikä Karjalainen on, vaikka täkäläisille asia onkin päivänselvä: puolueesta (yksikö tahallinen) riippumattomaksi julistautunut, Suomen ehkä synkimmin musta maakuntalehti. Asia on helposti tarkistettavissa lehden pääkirjoituksista ja Kynämiehen peräti puolueettomasta alakertajutustelusta. Koska totuuden kannalta on tärkeätä, ettei mainittu lehti pääse sensuroimaan kaikkia Korkeakoulusta julkisuuteen lähetettäviä kirjoituksia, pidän kohtuullisena, että keskustelua käydään

muuallakin ja siksi yritän mahdollisuuksieni mukaan vaikuttaa siihen, että tämä palsta toimitetaan kutakuinkin säännöllisesti.

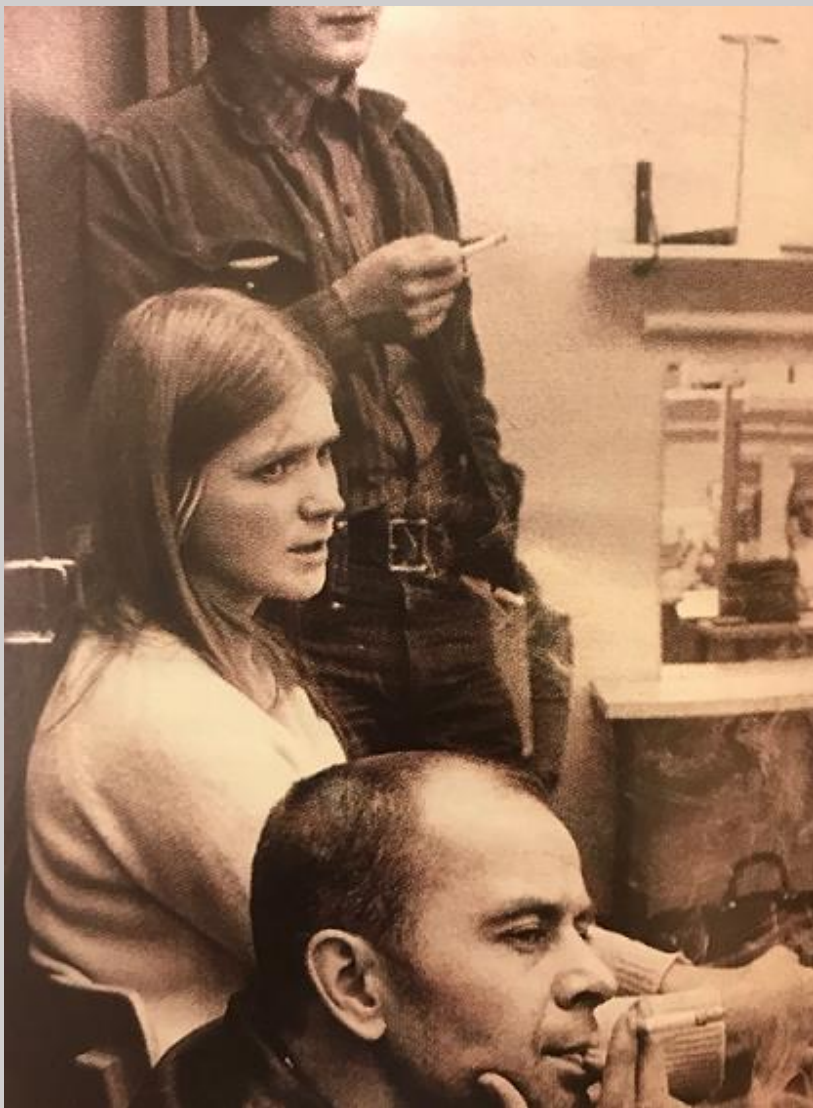
Oma luku sinänsä on pikimustan lehtori Kaikkosen valitseminen historian luennoitsijaksi. Valinta, joka herättää ylen synkkiä ajatuksia tulevaisuudesta: kun pikimusta opettaja tarjoilee kuulijoille totuutena historian ja kokoomuslaisen historiankäsityksen sekasotkua, ja kuulijat sen kummemmin ajattelematta (eihän kukaan heitä edes siihen kannusta) syöttävät samaa sotkua aikanaan oppilailleen, ei ole ihme, jos yleinen käsitys vielä tulevaisuudessakin tulee olemaan samanlainen kuin niiden, joiden vasen silmä on joko sokea tai katsoo oikealle kiertoon. Erikoisen arveluttavaa lehtori Kaikkosen valinta on siksi, että poliittisen käsityksen muodostumisen kannalta historia on tärkein kouluaine.

Pertti Elsinen.

Karjalainen 5.10.1970 JKK-palsta

Punainen Anni ja teatterisota

Punainen Anni!

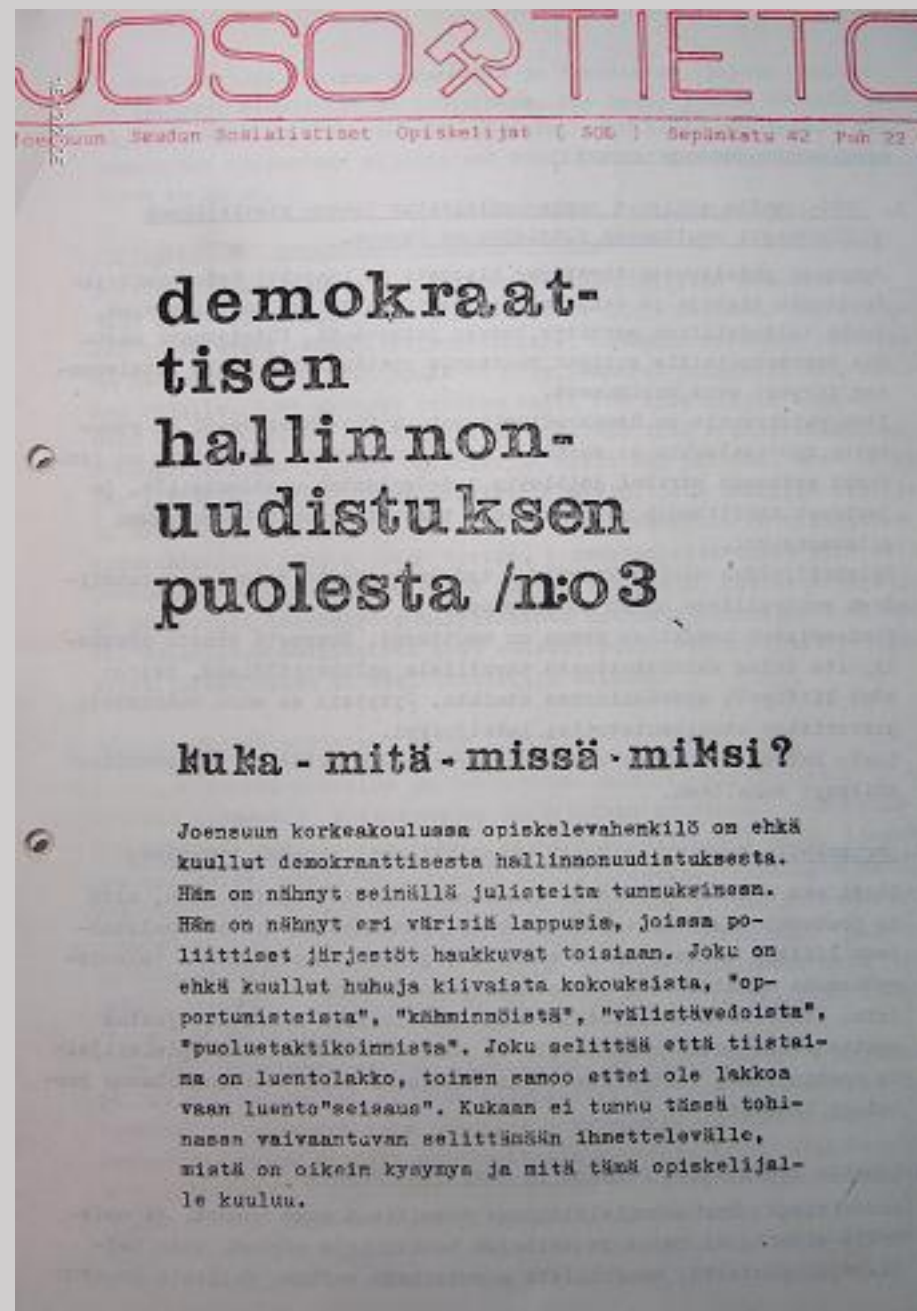
Karjalan tutkimuslaitoksen johtajana sinun tulisi tietää, että me karjalaiset olemme rauhaa rakastavia ihmisiä, jotka emme pidä riidasta emmekä repivästä politiikasta. Mikä kumma onkaan muualta tuonut tänne Joensuuhun joukon henkilöitä, jotka tekevät olomme epämiellyttäväksi, pakottavat meidät pois omasta teatteristamme, ja jopa tuovat epäsopua korkeakouluumme, jota niin kauan olemme odottaneet kulttuurin ja kaikenlaisen edistyksen tuojaksi kaupunkiin. Puolen vuoden kuluttua tulosi jälkeen olet antanut kuulua itsestäsi. Se tietää poliittista liikehdintää yliopistossa, opiskelurauhan rikkoutumista ja poliittista painostusta toisin ajattelevia kohtaan. Eiköhän olisi parasta kaivaa politiikan kirves maahan siksi aikaa, kunnes saamme korkeakoulun rakennetuksi. Me joensuulaiset odotamme korkeakoulusta rakentavaa laitosta karjalaisen kulttuurin kehittäjänä ja nuorisomme kasvattajana emmekä mitään vallankumouksen linnoitusta Siltakadun päähän. Terveisin.
K.K.

Karjalainen 23.2.1972

Hallinnonuudistuskamppailu kiihtyy

JOSO:n arkisto, Kansan Arkisto

Hallinnonuudistuspäivän paneloijia. Vasemmalta järjestösihteeri Olli Saarela, rehtori Heikki Kirkinen, yo-kunnan hallituksen pj. Kyösti Korhonen, sihteeri Matti Halonen ja opiskelija Matti Pasanen.

Simo Sepon luennot kohdistavat huomion korkeakoulun opetukseen

Luentojen sisällöstä kiistaa Joensuussa

Joensuun Korkeakoulussa ovat etenkin kasvatusopin opiskelijat kuunnelleet hämmentynein mieltein luentoja ja kursseja. Kasvatusopin sijasta on opiskelijoiden mielestä kerrottu lähinnä marxilaisuudesta ja sosialis-
mista.

Karjalainen 3.3.1974

ULO-koulutus keskipisteessä

Lastentarhanopettajiksi koulutettavat: **Ideologista pakkosyöttöä Joensuun korkeakoulussa**

Joensuun korkeakoulussa ja sen alaisessa Savonlinnan opettajakoulutuslaitoksessa annettava uudenmuotoista lastentarhanopettajakoulutusta on opiskelijoiden keskuudessa ryhdytty ankarasti arvostelemaan. Opetusta luonnehditaan yksipuoliseksi, marxilaiseksi. Erityisesti yhteiskuntapolitiikan kurssia arvostellaan mm. siitä syystä, että siinä opiskelijoiden mukaan

asioita käsitellään yksinomaan marxilaisesta näkökulmasta. Niin ikään kiinnitetään huomiota siihen, että Joensuun kurssin opetusohjelmaan ei kuulu lainkaan uskontokasvatusta, vaikka koulutettavien tehtävänä valmistuttuaan on opettaa pääasiassa kirkkoon kuuluvia lapsia. Joensuun kurssilta puuttuu myös länsimainen psykologia kokonaan, opiskelijat toteavat.

Lastentarha

— Opettaja opettaja, Jarl on vastavallankumouksellinen ... hän ei tykkää Marxista ...

Välituntivalvoja, Karjalainen 17.3.1975

”Ihmeteltävän ovelasti ovat uudenmallisen koulutuksen suunnittelijat lähteneet liikkeelle. He ovat löytäneet juuri sen oikean keihäänkärjen, sen kohdan koulutuksesta, jossa muokkaus onnistuu helpommin ja varmimmin. Kodin vaikutus näet mitätöityy hyvin nopeasti, kun lastentarhoissa annetaan päivästä toiseen tehokasta ’koulutusta’.”

Karjalainen 26.2.1975

Karjalainen 12.6.1975, pääkirjoitus

”Joensuun korkeakoulu on perin huolestunut tulevaisuudestaan. Helsingissä vetää punakynä raskaalla kädellä määrärahojen yli rakennettaessa ensi vuoden budjettia. Kehitys uhkaa pysähtyä – kääntyä kenties laskuunkin. Korkeakoulu on saanut hädän hetkellä taakseen jälleen koko Pohjois-Karjalan tuen. Kenties ei ole liikaa pyydetty, jos myös itse korkeakoulu opetus ja tutkimustoiminnassaan siirtyy samalle suomalaiselle pohjalle, mille maakuntaa on vuosisadat rakennettu.”

Karjalaisen paneelikeskustelu korkeakoululla 16.1.1976

Keskustelijoina prof. Veli Merikoski, rehtori Heikki Kirkinen, apulaisprofessori Seikko Eskola, dosentti Jaakko Paavolainen ja va. Apulaisprofessori Kari Rantalaiho

... jyrkkin vastakomissa-asenteiluja ei syntynyt, jos kohta yksimielisyyteenkään ei päästy.

Politiikka heijastuu tieteessä

Tiedekeskustelu herätti runsaasti kiinnostusta

Politisoituuko tie-de? Tähän kysymykseen etsivät vastausta perjantai-iltana Joensuun korkeakoulussa kahden tunnin ajan Turun kauppakoulun kansleri ja oikeusoppinut professori Veli Merikoski, historian miehet rehtori Heikki Kirkinen Joensuun korkeakoulusta, apulaisprofessori Seikko Eskola Tampereen yliopistosta ja dosentti Jaakko Paavolainen Helsingin yliopistosta sekä kasvatustieteilijä v.a. apulaisprofessori Kari Rantalaiho Joensuun korkeakoulusta.

Marjatta Väänäsen vierailu Joensuussa 1977

Ministeri Väänänen:

Kehitysalueiden korkeakouluja on kehitettävä edelleen

Joensuun Korkeakoulu on harvinaisen vahvasti esillä ke-
ho matkan ajan opetusministeri
Marjatta Väänäsen ja
maa- ja metsätalousministeri
Johannes Virolaisen vie-
railussa ollen Joensuussa. Kor-
keakoulu sai pienenkään in-
pauksia siitä, että sitä muike-
taan valtion rahavaroista
huolimatta.

Opetusministeri Väänänen
totesi Joensuun Korkeakoulun
rehtorin Heikki Kirkisen "toi-
vomuslistasta", että Joensuun
Korkeakoulun rakentaminen
on hyvällä alulla. Ministeri
kiirehti rakentamisen neuvot-
telukunnan toimia, jotta suun-
nitelmat valmistuisivat ja jotta
lisää päästään rakentamaan.
Mekrijärven tutkimuskeskimen
majoitustiloista ministeri to-
tesi, että ne pitäisi rakentaa
työllisyysvaroista. Muuten ra-
kentaminen ei ehdi tänä vuo-
deksi. Väänänen arveli, että

englannin kielen professori
on mahdollista ensi vuodeksi.
Metsäntutkimuslaitoksen siir-
ttämisestä Väänänen arveli, et-
tä se on laajempi kysymys ja
näyttää vaikeimminkin hajasijoit-
ettavilta. Ministeri Virolainen
kertoikin, että metsäntutkimuslai-
toksella kuitenkin on ryhdytty
hiukan valmistautumaan siinä-
kin osittaiseen siirtoon.

Väänänen katsoi, että kir-
jastokoulutus voitaisiin aloit-
taa myös Joensuussa. Muual-
lakin on kirjastokoulutusta ol-
tava kuin Tampereella. Tarvi-
taan hiukan kilpailuhenkeäkin
koulutuksessa totesi Väänä-
nen.

Opetusministeri Väänänen
totesi, että Joensuun Korkeas-
koulun maine vasemmistoradi-
kalismin pesäpaikkana heiken-
si koulun mainetta. Hän sanoi
olevansa iloinen siitä toimenpi-
teiden avulla ollaan tästä pää-
semässä.

KORKEAKOULULLA PITKÄ TOIVOMUSLISTA

Rehtori Heikki Kirkinen
nainotti rakentamisen lisäksi
Joensuun Korkeakoulun buu-
ttaa henkistökuntapuutetta.
Hän totesi, että Korkeakoulu
on lisäksi lehtorivoittajien joh-
tuun kahden seminaarin "pe-
rinnöstä". Meillä on puute
professorien ja assistenttien
virolasta. Tarve olisi 30-40
uutta virkaa tai tointa vuode-
tahi. Tämä on onnistunut vain
yhtenä vuonna.

Korkeakoulun yhdeksi teh-
täväksi on määritelty alueelli-
nen kehitys- ja tutkimustyö.
Tähän metsäala sopii erittäin
hyvin.

Korkeakoulun lisäksi luo-
vuttivat muistion ministereille
myös Korkeakoulun opiskeli-
jakunnan edustajat.

Joensuun kaupungin muis-
tiossa toivotaan Musiikkiopis-
ton edelleenkehittämistä.

"Opetusministeri Väänänen
totesi, että Joensuun
Korkeakoulun maine
vasemmistoradikalismin
pesäpaikkana heikensi koulun
mainetta. Hän sanoi olevansa
iloinen siitä, että
toimenpiteiden avulla ollaan
tästä pääsemässä."

Yliopistolaiset valtakunnan politiikassa ennen 1970-lukua

- Keisarillinen Aleksanterin yliopisto: Elias Lönnroth, J.W. Snellman, Zacharias Topelius
- Suomalaisen puolueen johtaja historioitsija J.R. Danielson Kalmari
- Oikeustieteen prof. Leo Mechelin perustuslaillisten keulakuva I sortokauden aikana
- Itsenäistymisvaiheessa: E.N. Setälä, Lauri Ingman, K.J. Ståhlberg
- Vuonna 1906 joka neljäs Helsingin yliopiston professori istui valtiopäivillä
- Ensimmäisen maailman sotaa ja toisen maailmansodan aikana puolet pääministereistä (7) professoreita, ministereitä yht. 17
- Toisen maailmansodan jälkeen vuoteen 2007 professoriministereitä 18: V. J Sukselainen, Esa Kaitila, Jan-Magnus Jansson

Yliopistolaiset valtakunnanpolitiikassa 1970-luvun jälkeen

- Vuoden 1987 jälkeen ei enää professoriministereitä
- Nykyisessä eduskunnassa vain yksi professorikansanedustaja keskustan Pekka Puska
- Nykyisistä kansanedustajista yliopistotaustaisia ainakin: Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.), Johanna Karimäki (vihr.), Jyrki Kasvi (vihr.), Anna Kontula (vas.), Pilvi Torsti (SDP), Harri Jaskari (kok.), Sanna Lauslahti (kok.), Jussi Niinistö (sin., puolustusministeri)
- Poliitiikan ammatillistuminen ja täysipäiväistyminen, akateemisen työn ja pätevyitymisen luonteen muutos

1970-luku yliopistojen poliittisuuden murroskautena

- 1950-luvulle asti yliopiston porvarillinen identiteetti oli hyvin yhtenäinen. Professorit edustivat eliittiä, jolla oli kulttuurinen ja poliittinen hegemonia Suomessa.
- Yliopistojen ja yhteiskunnan suhteen muutos 1960- ja 1970-luvulla: yliopistojen riippuvaisuus valtiosta, yliopistolaisten kriittisyys valtiota kohtaan
- Korkeakouluverkoston alueellinen laajeneminen
- Keskustan räväkkä korkeakoulupoliittinen ote: mm. Vanhan Suomen Akatemian lakkauttaminen ja uuden perustaminen
- Tutkijan ammattikunnan muotoutuminen
- Propoliittinen käänne ja puoluepoliittisten vastakkainasetteluiden kärjistyminen

”[...] niitä ihmisiä vaan tuli sinne. Ja ne oli mun sukupolveeni. Suurella osalla oli ihan samanlainen tausta kuin mulla. Mä olin opiskelija-aktiivi, ollut opiskelijaliikkeessä. Nuoret ihmiset, joilla ei ollut mitään erityistä Joensuussa olevaa taustaa, niin äkkiä löysi toisensa. Se ei tarkoita sitä, että se olis ollut ihan spontaania. Kyllä siinä oli niin, että kaikki vähän, mutta omilla tavoillaan, pyrki sinne saamaan omia kavereitaan, mutta yhtäkkiä siel oli iso joukko tämmösiä ihmisiä, jotka tulla pöllähti sinne ja joitakin ihmisiä, esimerkiksi Y-P Häyrynen, joka toi sinne ison määrän ympärillään olevia tutkijoita. [...] Se korkeakoulu kehittyi, se loi tämmösiä mahdollisuusrakenteita ja ne mahdollisuusrakenteet oli sellaisia, jotka mahdollisti sitten, että sitä uutta porukkaa tulee. Ja ne jotka oli siellä, ne oli avainasemassa. [...] Jos oli omia tutkimusprojekteja, mitä nyt siihen aikaa nuorillakin tutkijoilla saatto olla, niin tietenkin he valitsi itse tutkijansa, mutta enimmäkseen oli kysymys siitä, että se yliopisto tai korkeakoulu siinä vaiheessa kasvo nopeesti ja loi mahdollisuuden.”

HM14.

Yhteenvetona...

POLITISOITUMISKESKUSTELUN VASTAKKAINASETTELUITA

- Odotukset-pettymys
- Ammatillisuus-tieteellisyys
- Tieteen ideaali riippumattomuus vs. sitoutuneisuus

NYKYPÄIVÄN NÄKÖKULMIA 1970-LUVUN POLITISOITUMISEEN

- Tieteen ja politiikan ristiriitainen suhde
- Avointa vai kätkeytyä politiikkaa?
- Hyvä-paha politiikka

Kiitos!